

შორენა ქურდაძე
გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტი
ბიზნესის ადმინისტრირების სამაგისტრო პროგრამის I დონის სტუდენტი

**საგარეო ეკონომიკური ურთიერთობების როლი ეკონომიკის
E ეფექტიანობის ამაღლებაში**

თანამედროვე მსოფლიოში ეროვნული ეკონომიკის მსოფლიო ეკონომიკასთან მიერთება, საგარეო ეკონომიკური ურთიერთობების გაფართოვება და სამეურნეო კავშირების განმტკიცება, კანონზომიერ მოვლენად იქცა. ამ პროცესების გაღრმავებას და გაფართოვებას ხელი შეუწყო მსოფლიოში უკანასკნელ პერიოდში მომხდარმა პოლიტიკურმა ძვრებმა და ეროვნული სამეურნეო ურთიერთობების ლიბერალიზაციამ.

საგარეო ეკონომიკურ ურთიერთობათა ეფექტურობა შესაძლოა განისაზღვროს, საექსპორტოდ განკუთვნილ პროდუქციაზე გაწეული შრომის დანახარჯების დონის შედარებით, იმ პროდუქტის წარმოებაზე გაწეულ ანალოგიურ დანახარჯებთან, რომელიც შესაძლოა ჩანაცვლდეს იმპორტით. ცხადია, თუ დანახარჯები, რომელიც აუცილებელია საზღვარგარეთ გარკვეული რაოდენობის საქონლის შესაძენად, ნაკლებია ვიდრე იმავე საქონლის ქვეყანაში წარმოებისათვის საჭირო ხარჯები, მიიღწევა გარკვეული ეკონომიკური ეფექტი. მაგალითად, არის შესაძლებლობა საზღვარგარეთ შეძენილ იქნას ნედლეულისა და სურსათის არა მხოლოდ ის სახეობები, რომლებიც ბუნებრივ გარემოებათა გამო ვერ იქნება წარმოებული მოცემულ ქვეყანაში, არამედ ისეთიც, რომლებსაც ქვეყანა მართალია აწარმოებს, მაგრამ მსოფლიო ბაზარზე ის უფრო იაფია. ამგვარი საქონლის შესყიდვა ქვეყნებში, სადაც მათი წარმოებისათვის უკეთესი პირობებია, შესაძლებელს ხდის უარი ითქვას სერიოზული დაბანდებების განხორციელებაზე ისეთი საბადოების დასამუშავებლად, რომლებშიც სასარგებლო წიაღისეული ნაკლებეფექტურადაა განლაგებული, ან უარი ვთქვათ იმ სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის წარმოებაზე, რომლისათვისაც არასაკმარისად ხელსაყრელი კლიმატური პირობებია. ა.სმიტი, ცდილობდა რა დაესაბუთებინა, რომ მსოფლიო ვაჭრობა ხელსაყრელია ყველა ქვეყნისათვის, აღნიშნავდა: “თუ რომელიმე სხვა ქვეყანას შეუძლია ჩვენი მომარაგება რაღაც საქონლით უფრო იაფ ფასებში, ვიდრე თავად შევძლებდით მის წარმოებას, ბევრად უმჯობესია შევისყიდოთ იგი მისგან ჩვენი საკუთარი სამრეწველო შრომის რაღაც ნაწილით, რომელიც განხორციელებულია იმ სფეროში, რომელშიც ჩვენ გარკვეულ უპირატესობას ვფლობთ”.

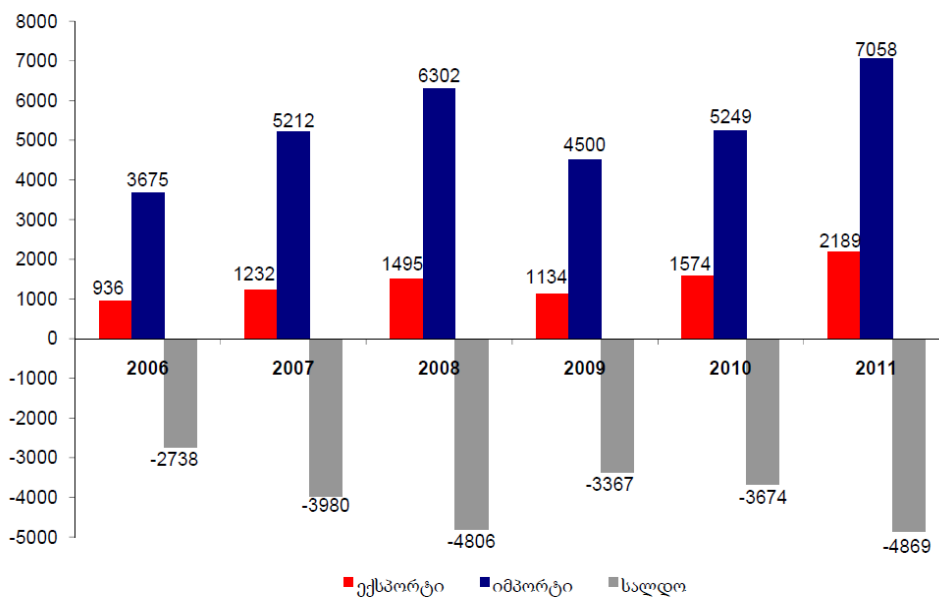
ცნობილი მეცნიერ-ეკონომისტის დ. რიკარდოს თეორიის მიხედვით ყველა ქვეყანა ნახავს სარგებელს საერთაშორისო ვაჭრობიდან, გამოიყენებს რა განსხვავებას წარმოების დანახარჯებში. მაგრამ, სმიტისგან განსხვავებით, რომელიც ოპერირებს აბსოლუტური კატეგორიებით, რიკარდოს შემოაქვს დანახარჯებში *ფარდობითი ცნების უპირატესობა*. მას მოჰყავს ასეთი მაგალითი: პორტუგალიაში ღვინის გარკვეული რაოდენობის წარმოება მოითხოვს 80 ადამიანის შრომას წლის განმავლობაში, ხოლო მაუდის წარმოება დროის იმავე

პერიოდში – 90 ადამიანის შრომას. ინგლისში ღვინის იმავე რაოდენობის საწარმოებლად საჭიროა 120 ადამიანის შრომა, ხოლო მაუდის წარმოებას დასჭირდება 100 ადამიანის შრომა. პორტუგალიისათვის მომგებიანი იქნება გაიტანოს ღვინო ინგლისში და გადაცვალოს მაუდში, თუმცა შეეძლო მაუდი თავადაც ეწარმოებინა შრომის უფრო ნაკლები დანახარჯით ვიდრე ამას ახერხებს ინგლისი. საქმე იმაშია რომ გადაანაცვლებს რა კაპიტალსა და შრომას მაუდის წარმოების ბიზნესიდან მეღვინეობაში, ანუ დარგში, რომელშიც ინგლისთან მიმართებაში მეტ ფარდობით უპირატესობას ფლობს, პორტუგალია ღვინის მაუდში გადაცვლის გზით, შესძლებს მიიღოს მაუდი და იგი მას რეალურად დაუჯდება მხოლოდ 80 ადამიანის შრომა, ანუ მიაღწევს 10 ადამიანის შრომის ეკონომიას. გაცვლა ინგლისისათვისაც მომგებიანი იქნება, რადგანაც მას უკვე შეუძლია მოახდინოს რა მთელი რესურსის კონცენტრირება მაუდის წარმოებაზე, მასზე გადაცვლით მიიღოს ღვინის გარკვეული რაოდენობა რომელშიც ის დახარჯავს არა 120, არამედ მხოლოდ 100 ადამიანის შრომას.

რიკარდოს თეორია დღეს ცნობილია წარმოების ფარდობითი დანახარჯების თეორიის სახით. იგი ამოდის სახვადასხვა ქვეყნებში გარკვეული საქონლის წარმოების დანახარჯებში ფაქტობრივად არსებული განსხვავებებიდან. მაგრამ, გვერდს უვლის ამ განსხვავებათა წარმოქმნის მიზეზებს. ბუნებრივი პირობები ერთერთი მიზეზთაგანია ამ განსხვავებათა არსებობისა. მაგრამ მთავარი ფაქტორი რომელიც გავლენას ახდენს დანახარჯთა დონეზე არის წარმოების ტექნიკური დონე. აგრეთვე მნიშვნელოვანია სახალხო მეურნეობის სტრუქტურა. ამიტომაც, მსოფლიო ბაზარზე გადამამუშავებელი მრეწველობის პროდუქციის გასაღების კუთხით უპირატესობას უდაოდ ფლობენ ქვეყნები ეკონომიკური განვითარების უფრო მაღალი დონით. საწარმოო ძალების ზრდის თვალსაზრისით, არსებითი მნიშვნელობა აქვს იმას, თუ რა სფეროებშია კონცენტრირებული მოცემული ქვეყნის წარმოება. თუ ლაპარაკია სოფლის მეურნეობაზე, ამ დარგის შესაძლებლობა წარმოების ტექნიკური უზრუნველყოფის ზრდის პირობებში, მოიზიდოს დამატებითი სამუშაო ძალა, უკიდურესად შეზღუდულია. ფარდობითი დანახარჯების თეორიის მომხრეები, ეკონომიკურად ნაკლებად განვითარებულ ქვეყნებს, დიდი ხნის განმავლობაში ურჩევდნენ უპირატესად სოფლის მეურნეობაზე სპეციალიზირებას, რასაც ფაქტობრივად უნდა გამოეწვია (და ასეც არის) ფარული აგრარული ჭარბმოსახლეობის ზრდა ამ ქვეყნებში. თანამედროვე მრეწველობის დარგების არარსებობა დღემდე უშლის ხელს განვითარებად ქვეყნებს რაციონალურად გამოიყენოს შრომისუნარიანი მოსახლეობა.

საქართველოს საგარეო ვაჭრობაში ჩამოყალიბებულ ზოგად ტენდენციებს ასახავს გრაფიკული გამოსახულება 2006-2011 წლების დინამიკური მწკრივის მიხედვით (იხ. დიაგრამა 11).

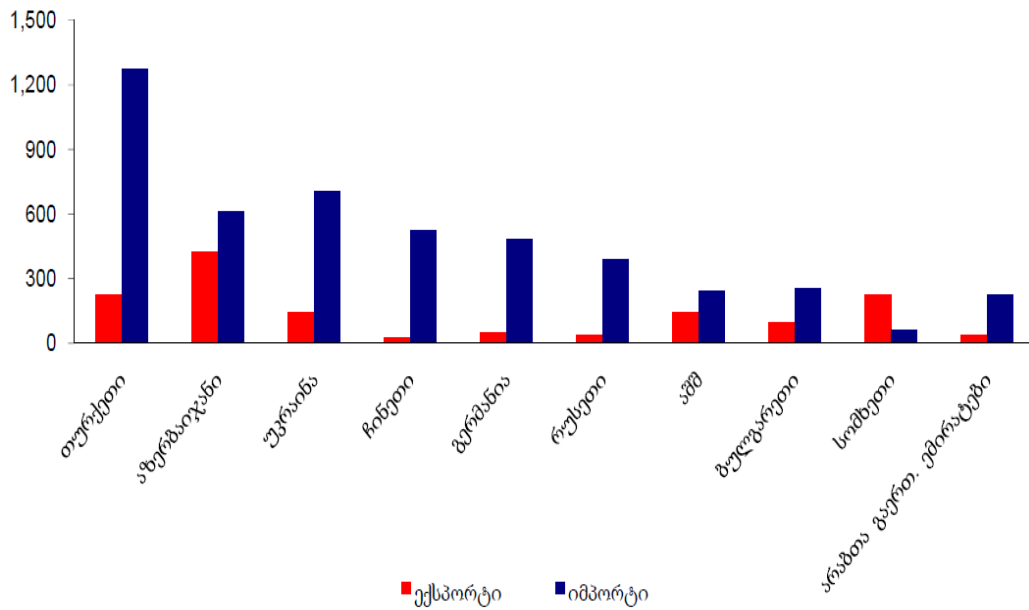
საგარეო ვაჭრობის ზოგადი მაჩვენებლები 2006-2011 წლებში (მლნ. აშშ დოლარი)

დიაგრამა 11. საქართველოს საგარეო ვაჭრობის ზოგადი მაჩვენებლები

როგორც ზემოთ მოყვანილ დიაგრამა 11-დან ჩანს, სავაჭრო დეფიციტის აბსოლუტური მაჩვენებლის ზრდის მიუხედავად, მისი წილი მთლიან საგარეო სავაჭრო ბრუნვაში 2007 წლის შემდეგ ტენდენციურად კლებადია და ახლა 52.7 პროცენტი შეადგინა. 2011 წელს ათი უმსხვილესი პარტნიორის სავაჭრო წილმა 67 პროცენტი შეადგინა. საქართველოს უმსხვილეს სავაჭრო პარტნიორებად კი კვლავ თურქეთი, აზერბაიჯანი და უკრაინა რჩება (იხ. დიაგრამა 12).

ათი უმსხვილესი სავაჭრო პარტნიორი ქვეყანა 2011 წელს
(მლნ. აშშ დოლარი)

დიაგრამა 12. საქართველოს ათი უმსხვილესი სავაჭრო პარტნიორი ქვეყანა 2010 წელს

საქართველოში 2011 წელს უმსხვილესი საექსპორტო პროდუქციის ათეულიდან ყველაზე დიდი ზრდა დაფიქსირდა თხილის (103 პროცენტი), აზოტოვანი სასუქებისა (100 პროცენტი) და მსუბუქი ავტომობილების (98 პროცენტი) სასაქონლო ჯგუფების ექსპორტში. ხოლო, უმსხვილესი საიმპორტო სასაქონლო ჯგუფი საქართველოში კვლავ ნავთობი და ნავთობპროდუქტები რჩება, მის შემდეგ მოდის მსუბუქი ავტომობილები.

როგორც ვხედავთ საქართველოში ექსპორტის მაჩვენებლის ზრდის დადებითი ტენდენციის მიუხედავად, მისი მნიშვნელობა მაინც აშკარად ჩამორჩება იმპორტს. საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლის პროცესი კი შეუქცევადია და მეტ-ნაკლები წარმატებით მიმდინარეობს სამეურნეო რეფორმების რეალიზაცია. ამ ფონზე აქტუალურია ქვეყნებისა და სამეურნეო სისტემების მონაწილეობის გაფართოების პრობლემა შრომის საერთაშორისო დანაწილებაში. ეს საქმე ჩვენთვის ახალია, რადგან საუკუნის სამი მეოთხედის მანძილზე, ჩვენი ეკონომიკა დამოუკიდებელი საგარეო ურთიერთობებიდან ფაქტობრივად ჩამოცილებული აღმოჩნდა. ახალი საქმის თავიდან დაწყება კი ყოველთვის სიძნელეებთან არის დაკავშირებული. ამიტომ ჩვენ გვჭირდება გამოცდილება ამ საქმეში, შესაფერისი მატერიალურ-ტექნიკური ბაზა, წარმოების ორგანიზაციის თანამედროვე დონე და ტექნოლოგია იმისათვის, რომ განვაითაროთ. ქვეყანა ჯერკიდევ იძულებულია ორიენტაცია იქონიოს მსოფლიოს სხვა ქვეყნების დახმარებაზე სხვადასხვა საერთაშორისო საფინანსო-საკრედიტო ინსტიტუტების მიერ შეღავათიან კრედიტებზე. ვფიქრობ, რომ საჭიროა მკაცრად გავითვალისწინოთ ა. სმიტისა და დ. რიკარდოს თეორიები და საქართველოში მხოლოდ ის საქონელი და

მომსახურება იქნეს იმპორტირებული, რომლის წარმოებაც ქვეყნის ფარგლებში უფრო ძვირი დაჯდებოდა.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. ბარათაშვილი ე. ზარანდია ჯ. 2007. *საქართველოს რეგიონული განვითარების ეკონომიკა*. თბილისი.
2. ხადური ნ. 2009. *მაკროეკონომიკური პოლიტიკა*. თბილისი.
3. საგარეო ვაჭრობა და პირდაპირი უცხოური ინვესტიციები. საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური. www.geostat.ge (23.02.2012).